

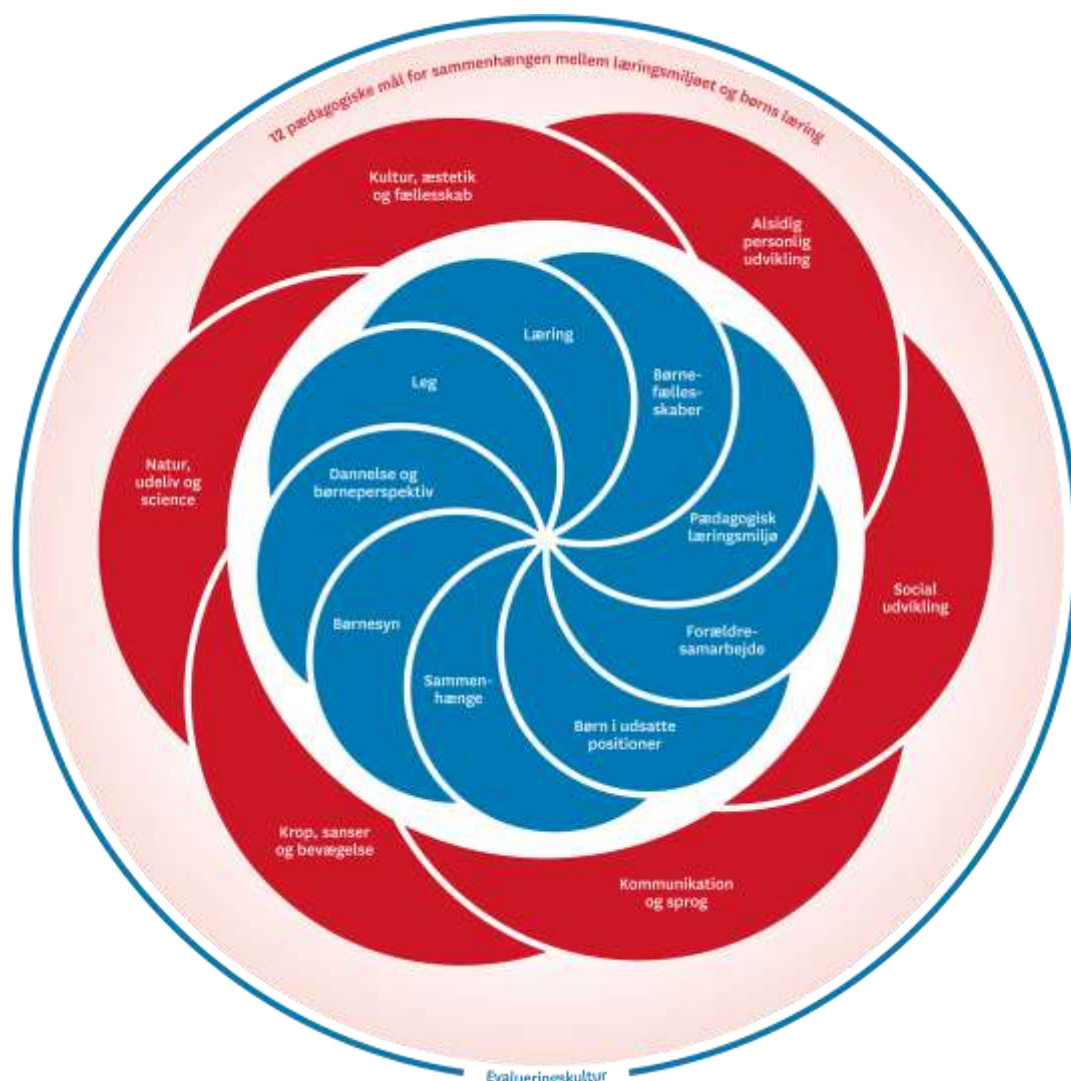
# Pædagogisk læreplan for Kongehøjens Børnehave 2023



# Kongehøjens børnehave

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

# Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan



Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i

publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmaterialer.

# Hvem er vi?

Her beskriver vi kort vores stamoplysninger, pædagogiske profil og lokale forhold. Det kan for eksempel være børnegruppens sammensætning og forskellige forudsætninger, de fysiske rammer, geografisk placering og andre ting, der har betydning for vores pædagogiske arbejde.

Kongehøjens Børnehave er en selvejende decentral institution under FDDB (Foreningen De Danske Børneinstitutioner) i Aabenraa Kommune.

Børnehaven er geografisk beliggende i den sydvestlige del af Aabenraa tæt på Kongehøjskolen.

Huset er et etplans hus, hvortil der er knyttet en lille sal. Vi råder over en dejlig stor legeplads med mange muligheder for spændende udfoldelser. Ud over den har vi kun få minutters gang til byens største legeplads – nemlig skoven, som danner grundlag for rigtig mange af vores aktiviteter.

Kongehøjens Børnehave er pt. normeret til 68 børn i alderen 3 – 6 år.

I Kongehøjens Børnehave er børnene aldersopdelte således at de 3 - 4 årige er fordelt på gul og grøn stue og de børn, der har alder til skolestart den næstkommende sommer, går på lilla stue.

Vi arbejder og leger meget på tværs af grupperne. På den måde lærer barnet alle børn og voksne at kende, og der vil være mulighed for at skabe venskaber/fællesskaber på tværs af grupperne.

Det, at børnene er aldersopdelte, betyder ikke at små og store børn ikke har mulighed for at være sammen. Der er rig mulighed for alle børn for at færdes i hele huset og børnene er dagligt på legepladsen samtidig.

Ved at aldersopdele børnene giver det os flere muligheder for at tilpasse aktiviteterne til de forskellige alders trin og dermed til det enkelte barn.

I Kongehøjens Børnehave modtager vi mange forskellige børn og familier. Hver især kommer de med deres forskellige sociale, kulturelle og etniske baggrunde og der er plads til alle. For os er det vigtigt, at alle børn, uanset hvem de er og hvor de kommer fra, oplever sig selv som ligeværdige deltagere i fællesskabet.

Vi arbejder ud fra en anerkendende tilgang og tager hensyn til det enkelte barn og dets familie. Vi ser det enkelte barn som noget særligt og sammen med forældrene forsøger vi, at skabe en børnehavedag med leg, læring og masser af sjov og glæde, således at barnet kan udvikle sig til et harmonisk og selvstændigt individ med et højt selvværd.

For os er det vigtigt at de voksne omkring børnene er anerkendende og nærværende, så børnene oplever, at de bliver taget alvorligt. Vi understøtter de børn, der har brug for det, så de på sigt kan indgå i samspil og danne sociale relationer med andre børn og voksne.

Den pædagogiske læreplan er vores arbejdsgrundlag, som skal udøves og afspejles i den pædagogiske hverdag. Læreplanen skal medvirke til at videreudvikle kvaliteten af vores praksis gennem faglige refleksioner og systematiske evalueringer. Den er et værdifuldt og dynamisk redskab, der giver os rammen for at arbejde systematisk med planlægning, evaluering og videreudvikling af kvaliteten.

Læreplanen er vores fælles faglige fokus og rammen for børnenes trivsel, udvikling, dannelse og læring. Læreplanen skal sikre, at vi har det samme videns grundlag og et fælles sprog for alle medarbejdere, da det er forudsætningen for at kunne reflektere sammen.



---

# Pædagogisk grundlag



---

De centrale elementer er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”

”Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.”

*Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 14*

---

## Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber



Først forholder I jer til de fem elementer:

- Børnesyn
- Dannelse og børneperspektiv
- Leg
- Læring
- Børnefællesskaber.

I kan beskrive elementerne samlet eller hver for sig.

De øvrige elementer i det pædagogiske grundlag skal ifølge loven fremgå særskilt af den pædagogiske læreplan. Disse elementer forholder I jer til lidt senere.

***Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 15***

---

### Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?

*Det at være barn har en værdi i sig selv og alle børn har værdi i sig selv.*

Børnesynet har betydning for den måde vi møder barnet. Børnene er kompetente aktører, der har brug for omsorg, udfordringer, positive forventninger og det at være barn har værdi i sig selv. Vi arbejder med afsæt i en anerkendende og respektfuld tilgang til det enkelte barn. Vi understøtter barnet ved at fortælle, hvad vi gerne vil have, frem for hvad barnet ikke må. Vores mål er at være tydelige, autentiske, nærværende og omsorgsfulde voksne i vores møde med og forståelse af barnet.

Vi bestræber os på at have fokus på børnenes hensigt og hvad, der ligger bag deres handlinger. For os betyder en anerkendende tilgang, at vi har empati, respekt, tolerance og ligeværd i relationerne med hinanden. Dette kommer til udtryk ved, at personalet forsøger at møde det enkelte barn, hvor det er, anerkende dets følelser og behov samt tager udgangspunkt i børneperspektivet.

Vi har meget fokus på børnenes selvhjulpethed. Børnene skal opleve glæden ved at kunne noget og mestre deres hverdag. I vores hverdag er der mange gøremål og rutiner, hvor børnene kan øve sig, eksempelvis i garderoben, ved måltider, badeværelsesrutiner mv. Her understøtter vi børnene, så det matcher det enkelte barns udviklingsniveau.

I Kongehøjens Børnehave arbejder vi med den brede dannelses forståelse.

Vi ønsker at børnene udvikler livsduelighed, altså oparbejder evnen til følelsesregulering, opbygger selvværd og selvtillid samt øver sig på opmærksomhed og fordybelse. Dermed styrker vi det enkelte barn til at kunne indgå i de fællesskaber, som barnet er en del af, herunder at turde byde ind, evne at kunne forstå og indgå i det omkringværende miljø på en positiv og konstruktiv måde.

For at styrke barnet på denne måde, tænker vi vores læringsmiljøer bredt, hvor legen, børneperspektivet og børnefællesskabet er centrale begreber. Vi veksler mellem fokuseret og mere frie læringsmiljøer, hvor læringsbegrebet er understøttende. Vi arbejder med et fokus på det enkelte barn, men i et større fællesskab, hvor barnets udviklingszone er vores målingsparameter for at se, høre og forstå det enkelte barns læring, udvikling, trivsel og dannelse.

Forudsætningen for læring er tryghed og anerkendelse. Det mindste, men også det vigtigste læringsmiljø er "dig-og-mig-sammen-om-noget", altså der, hvor vi betoner læring som deltagelse mere end læring som tilegnelse. Barnet har brug for at mærke de voksnes interesse og at de voksne lytter og indlever sig i barnets behov.

Vi oplever, at når læringsmiljøet omkring barnet er trygt, legende, inspirerende og vi tager udgangspunkt i barnets nærmeste udviklingszone, så tager barnet læringen positivt til sig.

Læring foregår overalt og hele tiden, derfor har vi særlig fokus på vores daglige rutiner, men også på sociale spilleregler, omgangstoner, relationer, bevægelse m.m. Læring har en værdi i sig selv og læring tager tid. Derudover er læring individuelt og barnet har forskellige forudsætninger og forskellige udgangspunkter for at lagre læring. Vi har i Kongehøjens Børnehave fokus på at iagttage, aflæse og tilpasse aktiviteten, og samtidig vurdere, hvornår det er tid til at gå foran, bagved og ved siden af barnet. Vi er bevidste om, at læring gerne må italesættes over for børnene og sætter fokus på det ved, fx at sige til barnet "det er okay at du ikke kan det endnu, jeg vil gerne hjælpe dig med at øve, så du kan lære det."

I Kongehøjens Børnehave tænker vi, at alle børn skal have en grundlæggende følelse af at høre til, at være en del af noget større, at være en del af et børnefællesskab. Ud over de mindre fællesskaber og venskaber der opstår på stuen, har vi også et ønske om at alle børn føler sig som en del af det store fællesskab – nemlig det at gå i Kongehøjens Børnehave. Derfor gør vi meget ud af at alle børn skal føle sig velkomne og som en del af børnehaven fra den dag de starter. I den forbindelse har vi lavet et tiltag, der giver børnene et fysisk tilhørsforhold til Kongehøjens Børnehave fra deres første dag, ved at de får en T-shirt med børnehavens logo. Yderligere forsøger vi at skabe børnefællesskaber på tværs i huset, ved at vægte husets traditioner højt – både de traditioner vi afholder personale og børn imellem, men også traditioner der involverer forældrene.

For os i Kongehøjens Børnehave har legen stor værdi i sig selv. Vi ser legen som værende en væsentlig del af børnefællesskabet. Legen er medskabende for et rigt socialt børneliv og til specielt at fremme barnets personlige og sociale læring og udvikling. Legen fremmer bl.a. barnet i at tænke kreativt, at få positive sociale kompetencer udviklet og til at få en grundlæggende fornemmelse af sig selv. Vi vælger ofte at være aktivt deltagende i legen, hvilket betyder, at vi kan være opmærksomme på det enkelte barn i legen. Vi har fokus på barnets rolle og udviklingsmuligheder i legen og er specielt opmærksomme på vores egen rolle, og hvordan vi bedst understøtter legen både inden, undervejs og for at afslutte legen på en positiv måde.

Vi har i personalegruppen sat øget fokus på at give tid til leg. Det har vi bl.a. gjort ved at lave klare aftaler personalet imellem, så det er tydeligt, hvem der er "fri til leg", således at en leg ikke bliver unødvendigt afbrudt. Derudover prioriterer vi - så vidt det er muligt - at lade børnene lege en leg færdig, at advare børnene om at en leg snart skal slutte og tilmed nogle gange at springe en ellers planlagt aktivitet over, hvis børnene har gang i en god leg. I Kongehøjens Børnehave ønsker vi, at barnet har en medbestemmende rolle for dagen, og vi justerer aktiviteten undervejs så alle kan deltage. I hverdagen har vi en struktur, som er udformet så børnene kan deltage aktivt. Vi oplever, at børnene trives med struktur, da det skaber forudsigelighed og tryghed for det enkelte barn, men samtidig har vi øje for, at barnet får lov at være med til at skabe en del af dagen for sig selv.

Sofie Münster – forfatter og foredragsholder siger: *"At noget går forud for noget andet. At man ikke kan blive til noget, før man har fået lov til at blive til nogen. Og det med at blive til nogen, at forme sin identitet, personlighed og et grundlæggende værdisæt, er ikke noget, der opstår, fordi der er sat mål og delmål for det. Det kommer med tiden, når der har været de rette betingelser til stede for børnene og for de mindste børn især gennem muligheden for at lege frit".*

---

## Pædagogisk læringsmiljø



”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.”

***Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23***

---

### Howdan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?

Vores læringsmiljøer er tænkt alsidige i hele børnehavens åbningstid. Med alsidige mener vi, at de rummer rutiner, planlagte forløb med styring fra en voksen, samt åbne og fleksible miljøer, hvor det enkelte barn selv vælger sin leg eller aktivitet.

Det åbne læringsmiljø ses for det meste om morgenen og om eftermiddagen. Disse indbyder bl.a. til leg på stuerne eller i uderummet, hvor rummene indbyder til zoneopdeling med fokus på forskellige aktiviteter og lege. De voksne fordeler sig, så nogle voksne positionere sig og understøtter legen og andre skaber en ramme om en aktivitet. Om morgenen og eftermiddagen vil vi, ude som inde, tilbyde mindre aktiviteter, hvor børnene selv kan gå til og fra. Disse aktiviteter lægger sig op af læreplanstemaerne, som understøtter valget og udformningen af aktiviteten.

Den voksne er afgørende for potentialet for læring i rummet. Pædagogens interaktion med barnet/børnegruppen er afgørende for barnets udbytte af aktiviteten og for kvaliteten i børnefællesskabet. Den pædagogfaglige refleksion over egen praksis, dvs. et kritisk blik på egne handlinger, samspil både verbalt og nonverbalt og positionering er væsentlige faktorer i skabelsen af det gode læringsmiljø.

Et godt læringsmiljø består af alle de muligheder for udvikling, trivsel og læring, som institutionen giver børnene. Læringsmiljøer handler blandt andet om, hvordan dagen og aktiviteterne bliver rammesat, organiseret og tilrettelagt. Et godt læringsmiljø bygger på et samspil mellem strukturer og processer. De strukturelle faktorer er for eksempel vores normering, personalets uddannelse, børnegruppens størrelse og fysiske rammer. Processerne er forældresamarbejdet, pædagogiske didaktiske overvejelser, det empatiske samspil mellem børn imellem, imellem barn/voksen og mellem det pædagogiske personale og forældregruppen.

I arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø, er det altid den nuværende børnegruppe, der tages udgangspunkt i. Det kan være, at der i en periode er mange nye treårige, eller at der er en stor gruppe af de ældste piger, og ved altid at have opmærksomhed på gruppen, kan vi tilpasse børnemiljøet dertil. Det kan fx omhandle hvilket legetøj der stilles til rådighed, eller hvor stor en grad af frihed der accepteres.

I Kongehøjens Børnehave findes læringsmiljøet hele dagen – i forbindelse med samlinger, når vi spiser, på badeværelset, i garderoben, i planlagte aktiviteter og i børnenes leg. Vi etablerer et pædagogisk læringsmiljø i de daglige rutiner, ved at tale med barnet, mens det for eksempel får skiftet ble eller tager tøj på, så barnet får stimuleret sin følelsesmæssige tilknytning og sproglige udvikling og at barnet støttes i selvhjulpethed ved selv at skulle tage flyverdragten på. Vi lærer vores børn at tage hensyn og ansvar i forhold til fællesskabet, når vi arbejder med måltidsdannelse. Her hjælper børnene eksempelvis til ved dækningen af rullebordet, som en del af arbejdet med barnets alsidige personlige og sociale udvikling. I vores dagligdag stiller vi hele tiden alderssvarende krav til barnet. Vi arbejder med nærmeste udviklingszone, som betyder, at det barnet kan i dag med voksenstøtte, kan det i morgen ved egen hjælp. Vi bruger nærmeste udviklingszone i de daglige rutiner og når vi skal sætte lærings aktiviteter i gang, så aktiviteten/legen er alderssvarende i forhold til barnets

udvikling og formåen. Vi udfordrer gerne barnet, men aldrig så det bliver for svært for barnet, da dette kan medføre at barnet mister interessen og føler sig mindre værd. Vi har fokus på, hvor vi i læringsmiljøet placerer os i forhold til barnet, hvornår vi går foran, ved siden af og bag ved barnet, for på den måde at kunne understøtte barnet bedst muligt.

---

## Samarbejde med forældre om børns læring

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.”

***Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25***



---

### Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

I den styrkede pædagogiske læreplan er pædagogens samarbejde med forældrene om børns brede læring talt frem. Vi har to væsentlige opgaver i forbindelse med det vigtige forældresamarbejde. Den ene opgave handler om, at pædagogerne overfor forældrene skal formidle børnehavens faglige intention med det pædagogiske læringsmiljø, der ligger til grund for den pædagogiske praksis, som barnet færdes i hver dag. Her skal forældrene inviteres ind som pædagogens tætte samarbejdspartner. Den anden opgave handler om, at vi skal være i stand til at sætte os ind i forældrenes perspektiver herunder lytte til forældrene og deres forventninger, men samtidig være tydelig i forhold til en italesættelse af, hvad forældrene konkret kan forvente i den pædagogiske hverdagspraksis, som foregår i børnehaven. Der skal med andre ord finde en forventningsafstemning sted.

Et godt og trygt forældresamarbejde om barnets trivsel og læring har stor betydning, både for barnet, forældrene og det pædagogiske personale. Samarbejdet er nøglen til at forstå barnet bedst, og det giver muligheden for se på barnet ud fra flere perspektiver. Under barnets opstart i børnehaven, er vi optaget af at lære forældrene godt at kende og få et kendskab til hele barnets familie. Vi prioriterer at have tid og ro til rundvisning af nye forældre, vi inviterer det kommende børnehavebarn på besøg inden det skal starte og afsætter god tid til at være sammen med forældrene og barnet, på barnets første dag. Vi oplever, at barnet finder tryghed i, at personale og forældre kender hinanden og har en god kontakt.

Vi prioriterer at afholde 3-6 måneders samtale med alle nye forældre, hvor vi får udvekslet erfaringer omkring barnet. Det pædagogiske personale giver en vurdering af barnets opstart, trivsel og udvikling og sætter fokus på områder, der kræver en ekstra indsats. Gennem dialog skabes der et fælles fokus, som skal komme barnet til gode. Vi er bevidste om, at vi oplever barnet i to forskellige miljøer, og vi er altid åbne for at lytte til forældrenes perspektiv.

For at forældrene kan forstå barnets trivsel, udvikling og læring, er det vigtigt, at de har kendskab til barnets hverdag i børnehaven. Dette foregår gennem en daglig dialog med forældrene i forbindelse med aflevering og afhentning. Derudover kommunikerer vi beskeder og info ud til forældrene på AULA, hvor der også bliver lagt



billeder ud, som viser, hvad vi har været optaget af. Vi benytter dagligt opslagstavler og vi viser små videoklip over dagens lege/aktiviteter på en skærm som børn og forældre sammen kan se, inden de går hjem.

I Kongehøjens børnehave understøtter vi det uformelle forældresamarbejde gennem vores mange traditioner i børnehaven. Vi bruger arrangementer som Fjollemarked, fastelavnsfest, motionsløb, årlig arbejdsdag osv. til at være sammen med familierne i en mere afslappet og festlig atmosfære.

I de tilfælde, hvor der kræves en ekstra eller særlig indsats i forhold til et barns udvikling, trivsel og/eller læring gøres dette altid i samarbejde med forældrene. Det er vigtigt at vi sammen koordinerer indsatsen, så barnet oplever, at der er fælles fodslag mellem børnehaven og hjemmet. Såfremt vores indsats i børnehaven og hjemmet og vores guidning/vejledning til forældrene kræver andet og mere end det vi kan tilbyde, sætter vi ind med forskellige tiltag i form af inddragelse af PPR, Trivselsteam, Tidlig Forebyggelse eller den instans/tiltag/tilbud, der passer til situationen.

Kongehøjens Børnehave er en selvejende institution, hvor forældrebestyrelsen har en fremtrædende rolle. Bestyrelsen er øverst ansvarlig for institutionens virke og er med til at sætte rammer og retning for den daglige drift og dermed også med til, overfor alle børn og forældre, at sikre kvaliteten i børnehaven. Dette foregår via drøftelser og inddragelse på de planlagte bestyrelsesmøder. Desuden deltager en forældrerepræsentant i det årlige tilsyn med kommunen.

---

## Børn i udsatte positioner

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.”



***Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26***

---

### Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

Det er vigtigt, at vi arbejder med at støtte barnet i dets trivsel, udvikling, læring og dannelse. I Kongehøjens Børnehave arbejder vi ud fra, at alle børn skal føle sig som en vigtig del af fællesskabet. Vores pædagogiske syn er med fokus på barnets ressourcer. Hvad kan barnet lige nu og hvordan støtter vi barnet i at udvikle sig? Vi arbejder ud fra en anerkendende tilgang og vi har fokus på, hvordan forskellighed kan være en styrke. Vi er opmærksomme på, at børn i udsatte positioner ofte kommer fra forskellige miljøer og har forskellige forudsætninger for deltagelse i de pædagogiske aktiviteter og læringsmiljøer som vi tilbyder. Vi er særlig opmærksomme på, hvad det enkelte barn har brug for, i samspillet med gruppen, for at styrke dets sociale relationer, for derigennem at skabe et rigt og aktivt læringsmiljø omkring barnet.

Vi vægter et åbent og ærligt forældresamarbejde, hvor den daglige dialog omkring barnet er vigtig. En god kommunikation er med til at få en fælles forståelse for, hvordan vi bedst muligt styrker barnets kompetenceudvikling og ressourcer. For at yde den bedst mulige indsats for et barn i udsat position er samarbejdet, det forebyggende arbejde og en tidlig indsats vigtig. Her er der både tale om det tværprofessionelle samarbejde med kommunens ressourcekorps, PPR afdeling, Tidlig forebyggelse, sagsbehandlere m.m. Det er vigtigt for os, at alle børn føler sig anerkendte for hvem de er, føler sig værdifulde og føler at de bidrager til fællesskabet uanset hvilken baggrund, udviklingsniveau eller kultur de kommer fra.

Gennem projekterne med ”Praksiskonsulenterne” (Socialstyrelsen) og ”En bedre chance i livet” (Socialstyrelsen) er vi blevet meget bevidste om den tidlige indsats store betydning. I samarbejde med tværprofessionelle og i særdeleshed med positive forældre har vi opnået nye tilgange, som gavner det enkelte barns udvikling, læring, trivsel og dannelse.

## Sammenhæng til børnehaveklassen



”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.”

**Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27**

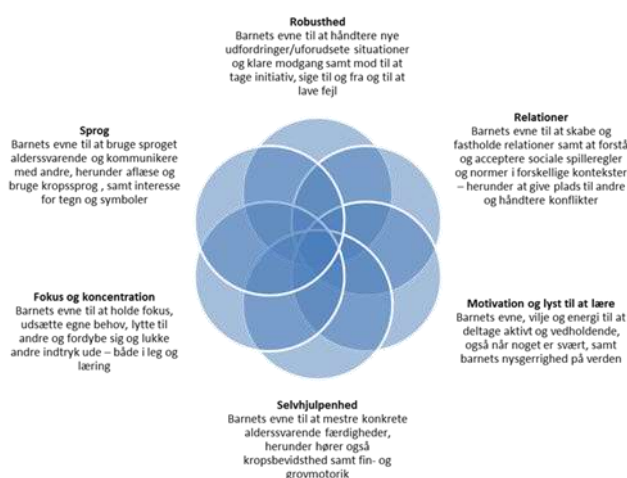
### Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen? (Dette spørgsmål gælder kun dagtilbud med børn i den relevante aldersgruppe.)

I Kongehøjens Børnehave samles de kommende skolebørn på lilla stue året før de starter i skole. De børn, der har fået skoleudsættelse, går på lilla stue i 2 år.

Overgange fra dagtilbud til skole er et relativt nyt forskningsfelt og den nyeste forskning peger på, at skoleliggende aktiviteter i børnehaven ikke hjælper børnene i overgangen til skolen. Ane Bjerre Odgaard har lavet en ph.d. afhandling om emnet. Hun siger, ”at målet for en overgangspædagogik ikke skal være at udligne forskelle mellem dagtilbud og skole, men i stedet skabe de bedste deltagelsesmuligheder for alle i overgangen. Børn kan sagtens håndtere store forandringer og at miste fodfæste for en stund, hvis bare de lander igen et sted med fast grund under fødderne”.

.... og det er netop den ”faste grund under fødderne” vi arbejder på at børnene skal opnå inden de forlader børnehaven.

Vi har udarbejdet et overordnet årshjul, der bl.a. tager udgangspunkt i de forventninger skolen har til ”det skoleparate barn” – robusthed, sprog, relationer, fokus på koncentration, selvhjulpethed og motivation og lysten til at lære.



I en vekselvirkning mellem daglige rutiner, leg og planlagte aktiviteter, der tager udgangspunkt i de forskellige læreplanstemaer, arbejder vi med at give børnene en ”ekstra indsprøjtning” det sidste år i børnehaven. De pædagogiske aktiviteter og formen for læring kan ændre sig fra år til år alt afhængig af børnegruppens sammensætning og udviklingsstadium. Dvs. at vi planlægger forløbet ud fra den aktuelle børnegruppe. Vi har fokus

på hvilke læringsmiljøer, der giver mening for den aktuelle gruppe og for den enkelte for at opnå den bedst mulige læring, udvikling, trivsel og dannelse.

Næsten alle børn i Kongehøjens Børnehave starter på den nærtliggende skole, Kongehøjskolen. Vi har et rigtig godt samarbejde med skolen omkring overgangen og sammenhængen til skolen. Vi afholder overleveringsmøder med skolen med fokus på børn med særlig behov således, at skolen har et vist kendskab til det enkelte barn, når det starter i skole. Samtidig videregiver vi overgangsskemaer på alle børn. Hvert efterår besøger afdelingslederen for indskolingen børnehaven, for at give en tilbagemelding på børnegruppens opstart og evt. fremadrettede fokuspunkter.

De pædagoger, der arbejder med de ældste børn har mulighed for at deltage i en dag/dage i børnehaveklassen, så de får et indtryk af / oplever en børnehaveklassedag og dermed også hvad der forventes af børnene, når de skal videre fra den trygge børnehave.

---

# Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

---

## Inddragelse af lokalsamfundet

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.”

**Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29**

---

### Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

Kongehøjens børnehave ligger i naturskønne omgivelser og vi gør specielt meget brug af de nærliggende skove Hjelm Skov og Sønderkov. Vi bruger naturen, skoven og søerne som læringsmiljøer, hvor vi både løber og går ture, klatrer i bakkerne, klatrer i træerne, finder dyr ved søerne og i skovbunden osv. Hvert år er både storbørnsgruppen og de to grupper med de 3-4 årige på henholdsvis waders tur og bækvandring i skoven, hvor børnene bliver udfordret i det dybe vand og ved at gå gennem store rør.

#### **Historien om Røde Anders**

*”I februar 1795 var Anders Laursen, kaldet Røde Anders fra Mellerup ved Bjolderup på krybskytteri i Sønderkovens ved Aabenraa. Her blev han og hans kammerater overrasket af skovridder von Bergen.*

*Røde Anders skød på skovridderen, som blev hårdt såret og døde dagen efter. Von Bergen nåede dog at udpege sin morder, Røde Anders.*

*Anders blev fanget og tilbragte mere end et år i fangekælderen på Brundlund Slot. Han blev henrettet tidlig om morgenen den 18. august 1796 ved Hjordkær.”*

Ovenstående historie er foregået i børnehavens nærmiljø og et tema omkring denne historie indgår i de ældste børns årshjul. I den forbindelse besøger børnene von Bergens eg i Sønderkovens (stedet hvor skudeepisoden fandt sted) og fangekælderen på Brundlund slot.

Udover at have skoven tæt på, er vi også i gå afstand til både strand og havn, hvilket ofte er udflugtsmål for børnegrupperne. Er turen for lang på gåben for de yngste børn, har vi i Kongehøjens Børnehave 2 ladcykler. Udover at cykle til stranden og havnen, bliver cyklerne flittigt brugt til byens mange legepladser, det lokale bibliotek, gågaden og lign.

I vores nærmiljø har vi også byens stadion, der danner ramme for mange aktive timer for vores børnehave. Udover at gøre brug af stadion i det daglige, afholder vi idrætsdag hver sommer, hvor børnene prøver kræfter med forskellige idrætsdiscipliner

En anden vigtig del af vores nærmiljø er Arenaen i Aabenraa, hvor svømmehallen indgår. Hertil er storbørnsgruppen afsted én gang ugentligt, hvor de får prøvet kræfter i vandet.

Vi benytter os af de tiltag som Aabenraa kan byde på fx musik og teaterforestillinger på biblioteket, julehjertebyen og andre kulturelle tilbud i nærmiljøet.

Ved at bruge nærmiljøet og de læringsmiljøer som nærmiljøet indbyder til, forsøger vi at vise børn og forældre, hvilken mangfoldighed af tilbud, der befinder sig ”lige uden for døren”. Af og til oplever vi, at børnene efterfølgende sammen med forældrene besøger de steder eller gør brug af de tilbud som de har fået kendskab til gennem børnehaven.

---

---

## Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

”Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.”

***Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30***

---

### Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

#### **Det fysiske børnemiljø:**

I Kongehøjens Børnehave har vi fysisk god plads både inde og ude. Dette skaber gode betingelser for mange forskellige læringsrum og lægger dermed op til mange forskellige typer af lege og aktiviteter.

Vi arbejder med ”rum i rummet”, så børnene får forskellige muligheder for fordybelse. Dette er en dynamisk proces, idet den hele tiden tilpasses børnegruppens behov for eksempelvis fordybelse, motoriske udfoldelser, kreative og eksperimenterende processer, forskellige rollelege osv. Inde har vi bl.a. puderum og en stor sal til rådighed, der lægger op til fysisk eller vildere leg. En dukkekrog og et rum med udklædningstøj, der lægger op til forskellige rollelege. Et byggerum hvor der er god plads og ro til konstruktionsleg samt et stillerum med sofa, hvor der er plads til de mere rolige lege, højtlesning eller mulighed for et lille hvil.

Ude på legepladsen er der også forskellige rum og zoner indrettet. Der er forskellige slags gynger, sandkasser, legehuse, klatrestativer, gravehjørne, køretøjer, boldbane og lign. Derudover er der buske og krat, der danner grobund for gode og uforstyrrede fantasilege.

#### **Det psykiske børnemiljø:**

I Kongehøjens Børnehave er vi dagligt udenfor og prioriterer uderummet højt. Her er særlig plads til store armbevægelser, høj lyd og fart, men samtidig også fordybelse i krogene. Legepladsen er delt op således, at der skabes både tryghed for de yngste og udfordringer for de ældste. I den forbindelse har vi gjort det muligt at inddele legepladsen i 2 zoner, så vi kan opdele børnene efter alder og eller udviklingsniveau. Eksempelvis har vi et udendørs træværksted, som er tiltænkt de ældste børn, hvor de skal have mulighed for at fordybe sig uden at skulle tage hensyn til de yngste børn. Ligeledes kan der laves en zoneopdeling, hvis de yngste har gang i en god aktivitet eller leg, som vi vurderer har stor værdi og ikke skal forstyrres af de ældste børn.

Vi prioriterer at arbejde i små grupper, der inviterer til legefællesskaber og relations dannelse. Vi har en normering, der gør det muligt at have tilgængelige og nærværende voksne. På den måde kan vi skabe et lavere støjniveau, og dermed bedre forudsætninger for leg, læring og udvikling. Vi italesætter handlinger og understøtter nye handlemuligheder, for at nå frem til læringsmiljøer, der bygger på respekt for forskellighed og at alle børn skal have en plads i fællesskabet. Vi er særlige opmærksomme på børnenes indbyrdes samspil og sprogbrug.

#### **Det æstetiske børnemiljø:**

Vi er opmærksomme på, at institutionens indretning, udsmykning og atmosfære både skal være imødekomende, hyggelig og overskuelig. Samtidig skal det være stemningsskabende, eksempelvis ved at have rolig belysning i morgentimerne og ved højtlesning eller at spille højt musik, når kroppen bevæges i salen.

Det æstetiske børnemiljø skal inspirere og afspejle børnenes hverdag. Eksempelvis er vores plakater bevidst valgt ud fra at skabe en nysgerrighed og undring, - børnene fandt ud af, at der findes 20 forskellige bier og

ikke kun én, da "bi-plakaten" blev hængt op.

Vi ønsker at have legetøj i børnehøjde og have materialer tilgængelige for børnene, hvilket lægger op til at de frit kan bruge deres fantasi og være kreative.

Når børnene har skabt et produkt, hænges det op eller udstilles på stuen/i institutionen. Dette gør vi for at synliggøre overfor barnet, at vi sætter pris på det, barnet har skabt og dermed tillægge processen og produktet en værdi.

I Kongehøjens Børnehave bruger vi piktogrammer, både i form af den generelle dagsrytme, så barnet kan se, hvad der er på programmet den pågældende dag/uge – men også i forbindelse med daglige rutiner – toiletbesøg, håndvask, i garderoben m.m.

---

---

## De seks læreplanstemaer



---

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

***Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32***

---

## Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

***Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37***



Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

### Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Alsidig personlig udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

- Vi har fysiske rammer, både ude og inde, der lægger op til forskellige former for leg, så der er rig mulighed for at barnet kan fordybe sig, øve sig på at fastholde koncentrationen og opmærksomheden. Fx er stuen/ude-rummet indrettet med forskellige rum, byggerum, dukkekrog osv., der indbyder til forskellige former for leg. Derudover skaber vi læringsmiljøer, hvor de voksne er aktivt deltagende i små grupper, fx til te-selskab i dukkekrogen.
- Vi har fokus på at tage barnets perspektiv og er nysgerrige på om barnet ikke kan eller ikke vil.
- Vi har fokus på at gribe de gyldne øjeblikke, og imødekomme barnets behov og interesser. Fx i forbindelse med at et barn bliver nysgerrig på hvad "benzin" er, så kunne dagens aktivitet blive, at udforske den lokale benzintank og efterfølgende bygge sin egen benzintank til legepladsen.
- Vi bruger redskabet trin for trin til at barnet oparbejder sin evne til at lære at følelsesregulere og udvikle empati. Fx når vi arbejder med konflikthåndtering, hvor vi gør brug af sætningen "prøv at kigge på din ven, ser han glad ud?". Derudover understøtter vi barnet til at udvise omsorg og gøre noget godt for sin ven.
- Vi er opmærksomme på at lave aktiviteter, hvor der ikke er fokus på barnets præstationer. Fx. "hvor er det dejligt du har fået lyst til at farve" i stedet for "nej hvor er du dygtig til at farve indenfor stregerne".
- Vi har fokus på, at alle børn føler sig hørt, set og værdifulde. Fx ved at tilrettelægge en samling, der giver alle børn mulighed for deltagelse og ved at tillægge deres mening/input en værdi. Derudover gør vi eksempelvis brug af "ønskelisten", hvor børnene kan komme med deres ideer og ønsker til aktiviteter, legetøj osv.
- Vi har respekt for barnets selvvalgte legerelationer og arbejder for, at børnene har mulighed for at være i disse, også på kryds og tværs i huset.
- Vi har skabt traditioner og tilrettelægger aktiviteter, for at skabe en fællesskabsfølelse i huset og dermed et tilhørsforhold til børnehaven. F.eks. afholder vi motionsløb, idrætsdag, fastelavn, overnatning, koloni, Fjolle-marked og fællessamlinger.
- Vi indretter de fysiske rammer og omgivelser, så de inspirerer og muliggør barnets udforskningslyst. Samtidig er vi aktive, nysgerrige voksne, der er anerkendende, støttende, spørgende ift. det barnet er optaget af. Fx bækvandring med waders, hvor vi som voksne deltager aktivt og støtter barnet, for at styrke barnets gåpåmod. Et andet eksempel er, at vi gør brug af redskaber som lup, forstørrelsesglas og akvarie for at give børnene mulighed for at udforske og skabe fordybelse.
- Vi giver barnet mulighed for og lov til risikofyldt leg, samt har fokus på at opfordre barnet til det. Fx bål, træværksted, klatre i træer, snitte, vandrutchebane, slås kultur osv.
- Vi planlægger aktiviteter, der kræver engagement, vedholdenhed og gåpåmod, for at barnet lærer at mestre nye udfordringer som fx Rend og hop, svømmehallen, bækvandring med vaders osv.
- Vi prioriterer at have tid og ro til, at barnet lærer at mestre hverdagsrutiner, samt understøtter og roser barnet. Fx har vi altid en voksen i garderoben og på toilettet, for at kunne understøtte barnet bedst muligt igennem læringsprocessen.
- Vi understøtter barnet i at udforske andres perspektiver, øve sig i at sætte sig i andres sted og anerkende det andre tænker og føler. Fx stiller vi opklarende spørgsmål, når vi arbejder med konflikthåndtering børnene imellem. Vi opfordrer børnene til at lytte til hinandens oplevelser, hjælper dem til at aflæse hinandens følelser og sammen med børnene forsøger at finde alternative handle-mønstre.
- Vi øver gennem forskellige aktiviteter og spil at overholde regler, samt lære at tabe i spil uden at "verden går under". Vi hjælper barnet til at vurdere, om det er vigtigt at "yde modstand" i en given situation eller om der bare skal trykkes på "pyt knappen".



---

## Social udvikling



”Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.”

**Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39**

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

### Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Social udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

- Vi skal som rollemodeller udvise rummelighed, hvilket afspejler sig i børnenes adfærd. Vi har positive forventninger til alle børn, arbejder med at sætte børns forskelligheder i spil og forsøger at tale børnene gode i forhold til hinanden. Fx møder vi barnet positivt, det virker afsmittende og andre børn ser dermed også barnets ressourcer frem for udfordringer. Vi forsøger at respektere børnenes indbyrdes relationer, - og i stedet for at ”afvikle” en dårlig legerelation, forsøger vi at gøre dem gode for hinanden.

- Vi holder vores fokus på børnenes ressourcer, frem for det de ikke kan. Vi italesætter og forstørker børnenes ressourcer, så de andre børn får øje på disse. Fx ændrede vi et barns position i gruppen fra at være i den yderste kreds til den inderste, ved at udnytte hans interesse for rør og kloaklægning. Han blev udnævnt til ”kloakmester”, hvor børnene havde gentagende gode lege, med ham som ”leder”.

- Vi skaber de læringsmiljøer, der giver børnene muligheder for at deltage og opleve samhørighed i fællesskabet. Fx i samling, hvor vi øver at vente på tur, lytte til hinanden, have øje for hvem vi mangler.

- Vi giver gennem hverdagens aktiviteter børnene medbestemmelse, medansvar og forståelse for demokrati. Fx ved at give børnene mulighed for at bestemme mad til ”maddage”, hvad/hvem de vil lege med og hvilken historie de vil høre.

- Vi organiserer læringsmiljøet så alle børn har mulighed for at deltage og herunder har fokus på børns forskellige deltagelses strategier. Fx har vi fokus på at nogle børn deltager på forskellige niveauer – imitation, efterligning, indlevelse i aktiviteten, tilføjer nyt, bortvendt engagement.

- Vi ønsker at skabe en god start på dagen for alle børn. Fx har vi valgt, at børnene skal sige ja til leg og legefællesskaber i de tidlige morgen stunder. På andre tidspunkter af dagen, er det pædagogiske personale med til at understøtte leg og har derfor mulighed for at "frede en leg".
  - Vi er bevidste om, at der skabes legefællesskaber, hvor der er mulighed for at alle børn kan trives og udvikles. Fx er vi opmærksomme på de tre læringsrum, som kan være voksenskabte - hvor den voksne går foran barnet, voksen støttet - hvor den voksne går ved siden af barnet, leg og spontane oplevelser - hvor den voksne går bag ved barnet.
  - Vi er bevidste om at understøtte børnene i deres konflikter. Fx har vi en anerkendende tilgang, hvor vi har fokus på, at alle børn får mulighed for at blive hørt og set og, at barnet kan fortælle om deres oplevelser og følelser i konflikten. De voksne forsøger at skabe overblik og er i afventende position, der giver børnene mulighed for selv at komme med løsningsforslag. Ved yngre børn og børn i udsatte positioner kan de voksne påtage sig en mere tydelig position bl.a. ved at opfordre barnet sprogligt til at bruge ord som: "kan jeg gøre noget godt for dig" og kropslig støtte barnet i at røre det andet barn.
  - Vi er bevidste om at italesætte det nonverbale sprog. Fx ved at opfordre barnet til at kigge på vores kropssprog og mimik, "kig på mit ansigt, det er bare for sjov, jeg pjatter bare."
  - Vi bruger, som en del af vores arbejdsmetoder, materialerne "trin for trin", "fri for mobberi" og "sprogpakker".
  - Vi er opmærksomme på, hvordan børnene er positioneret i forhold til hinanden, samt i fællesskaber.
  - Vi er bevidste om at organisere det pædagogiske læringsmiljø for at øge den sociale læring via legen/for at skabe sociale legerelationer. Fx bliver børnene efter frugt spurgt om, hvem og hvad de ønsker at lege med, så vi sikrer os at alle har mulighed for at have en at lege med.
  - Vi har fokus på, at leg er afgørende for barnets sociale udvikling, at leg har værdi i sig selv, og at det er igennem leg, at barnet opdager og udforsker verden og sig selv.
-

## Kommunikation og sprog



”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.”

**Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41**

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

### Howdan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kommunikation og sprog
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

- Vi har fokus på at være tydelige sproglige rollemodeller. Fx går vi ned i øjenhøjde, sætter ord på handlinger, understøtter børnene sprogligt i, hvordan man agerer i samtaler, lærer at vente på tur m.m. Ligeledes deltager vi aktivt i børnenes leg, for at understøtte og udvikle deres sprog.

- Vi har fokus på at hjælpe børnene med at udvide deres ordforråd. Fx forklarer vi nye ord for at udvide deres ordforråd, gentager sætninger/ord rigtigt for at børnene hører dem korrekt, har fokus på at benævne ting og genstande og undgå betegnelser som den/det. Dette sker i hverdagens leg og dialoger, samt i tilrettelagte aktiviteter, såsom samling, dialogisk læsning, sang og sanglege, rim og remser, historiefortællinger og dagligdags rutiner.

- Vi har øje for de små øjeblikke og samtaler der opstår. Fx har vi fokus på at følge børnenes initiativ og være lyttende, stille åbne spørgsmål, for at få børnene til selv at være aktivt deltagende og gøre deres egne sproglige erfaringer.

- Vi er bevidste om at sproglige læringsmuligheder tænkes ind i dagligdagssituationer. Fx gør vi dagligdagen visuel ved at bruge piktogrammer, så børnene selv kan aflæse ugens aktiviteter eller ved billeder af samværsformer, så børnene lærer, hvad der er gode og dårlige beslutninger.

- Vi har inspirerende omgivelser, både ude og inde som vækker børnenes nysgerrighed, leg, læring, fordybelse og samtaler. Fx har vi på legepladsen tavler med dyr og planter, som lægger op til samtale. På stuen er der flere billeder både med og uden skriftsprog, rim og remser, alfabetet, verdenskortet, dyr og planter, samt billeder af børnenes hverdag. Derudover viser vi ofte billeder og videoer af den pædagogiske hverdag til glæde for både børn og forældre.

Vi har indrettet læringsrum med fokus på sprog. Fx har vi stillerum som lægger op til ro og fordybelse, hvor børnene har adgang til bøger. Derudover har vi indkøbt forskellige materialer som lægger vægt på den sproglige udvikling fx opgavebøger, rimemåtter, magnet bogstaver. Ligeledes har vi fokus på brætspil, hvor vi har et stort udvalg, som er målrettet de forskellige aldersgrupper. Vi har implementeret dele af "fart på sproget" i relevante situationer/aktiviteter og gør brug af "Snakkepakker" ved samling.

- Vi er bevidste om at understøtte børnene i deres konflikter, for at give dem sproglige redskaber til konflikt-håndtering. Fx er vi bevidste om, hvornår vi går foran, ved siden af og bagved barnet.

---

## Krop, sanser og bevægelse



"Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relations dannelse udgår fra kroppen".

**Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43**

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

### Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Krop, sanser og bevægelse
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

- Vores læringsmiljø er indrettet således, at bevægelse og leg kan foregå hele tiden og overalt, både indendørs og udendørs. Fx er vores gang indrettet med spejle, der lægger op til fokus på kroppen og bevægelse. En tidligere tom mur på legepladsen er nu indrettet som klatrevæg. Vi har væghængte borde på stuen så de nemt kan fjernes og gøre plads til bevægelse og aktivitet.

- Vi har fysiske rammer, med god plads, der indbyder til bevægelse og leg. Fx har vi en stor legeplads med fodboldbane, sandkasser, træværksted, forskellige gynger, bakker, klatrestativ, rutchebane, cykler, træer og buske osv. Vi har pudrum med rig mulighed for aktivitet og bevægelse, samt salen hvor vi bl.a. laver motorikbane, boldspil, sanglege, osv.

- Vi har redskaber, der er let tilgængelige, så børnene kan blive udfordret motorisk og opmuntret til at eksperimentere med at bruge kroppen på forskellige måder, så de bliver fortrolige med deres krop. Fx har de adgang til bolde, hulahopringe, kridt, ketcher, balloner, sjippetov osv.

- Vi har redskaber let tilgængelige for børnene så deres finmotorik bliver udfordret (male, tegne, klippe, perler, puslespil osv.).

- Vi har redskaber, der gør bevægelsesaktiviteterne sjove og interessante, så det fænger barnet (slappuk, måtter, hinkemåtter, rullebrætter osv.)

- Vi tilrettelægger bevægelsesaktiviteter indenfor det enkelte barns nærmeste udviklingszone. Fx har vi fokus på at tilpasse aktiviteter i bevægelses projektet "Rend og Hop", så barnet oplever succes, men samtidig også bliver tilpas udfordret, så det lærer at mestre noget nyt.

- Vi gør brug af musik til at understøtte bevægelsesglæden. Fx musikanlæg med lys og lyd, på stuen, ved aktivitet i salen eller på legepladsen. Børnene danser til musikken, mærker rytmen og bruger høre- og syns-sansen. Vi afholder MGP fest, hvor salen er mørklagt, pyntet op og fyldt med musik og diskolys.
  - Vi skaber og er bevidste om læringsmiljøer med forskellige former for aktivitet, så alle børn får lov at udforske og bruge deres kroppe og sanser, og dermed finder glæde ved bevægelse fx i svømmehal, motionsløb, MGP.
  - Vi planlægger og gennemfører yoga/helteyoga projekter, så børnene bliver fortrolige med deres kroppe, både i ro og aktivitet. Fx yoga historie med forskellige stillinger der passer til historien, afslapning til stille musik efterfølgende.
  - Vi planlægger og gennemfører "Rend og Hop" projekt så børnene bliver opmærksomme på kroppens funktioner, forskellige former for bevægelse og opnår en øget bevægelsesglæde ved at lære nyt. Fx øver de sig igennem længere tid, for så at lære øvelser som sprællemænd, koldbøtte, hinke, kaste/gribe, dribble. Herunder øver de sig i ikke at kunne alt fra start og gå fra tankegangen "jeg kan ikke" til "jeg kan ikke endnu".
  - Vi planlægger fællesaktiviteter med fokus på bevægelse og bevægelsesglæde og vi har bygget nogle af vores traditioner op omkring krop, sanser og bevægelse fx motionsløb med forældre, idrætsdag med forskellige aktiviteter, Fjollemarked, fastelavn.
  - Vi planlægger ture ud af huset og gør brug af vores nærmiljø, så børnene bliver bevidste om kroppens funktioner og lærer egne grænser at kende fx lange gåture, gåture i trafikken, løbeture, cykelture i ladcykel, svømmehal, gåture i kuperet terræn skov/strand. Vi tager på waders tur/bækvandring, hvor børnene bliver udfordret på mod og det at turde udfordre sig selv i noget helt nyt. De mærker trykket af det kolde vand på kroppen, usikkerheden ved det ujævne terræn og det dybe vand.
  - Vi giver barnet mulighed og lov til risikofyldt leg, samt har fokus på at opfordre barnet til det. Fx bål, træværksted, klatre i træer, snitte, vandrutchebane, slås kultur osv.
  - Vi planlægger og gennemfører aktiviteter, der stimulerer barnets sanser, - vestibulærsansen, følesansen og muskel/ledsansen, samt høre-, syns-, lugte- og smagssansen. Fx leg med kartoffelmel/modellervoks, vandleg, massage, mad- og bagedage, bondegårdstur, blomstens dag: føle- og lugtesansen, bål: lugtesans, synssans, smagssans.
  - Vi har fokus på vores rolle og det at være en aktiv og nærværende rollemodel, samt er bevidste om, hvornår vi går foran, ved siden af og bag ved barnet. Fx at vi går forrest og opmuntrer barnet til at turde prøve noget nyt eller svært, ved at gøre brug af vores helteyoga-mantra "jeg kan, jeg vil, jeg gør det". Dette kunne fx være ift. svømmehal. Barnet lærer sine egne grænser at kende, men bliver samtidig også udfordret tilpas til at udvide sine grænser i forhold til, hvad det troede det turde – og rent faktisk tør.
  - Vi har fokus på at lade børnene gøre så meget som muligt selv, så vi ikke fratager dem potentiel læring, ved at gøre det for dem. Fx opfordrer og guider vi børnene til at gøre så meget som muligt selv: selv kravle op/ned på stolen/puslebordet, selv hælde vand op, selv tage tøj af/på osv.
  - Vi opmuntrer børnene til at øve sig, prøve selv og forsøge at blive selvhjulpne – og vi prioriterer, at de har tid og ro til at øve sig, bl.a. ved toiletbesøg og i garderoben. Fx opmuntrer vi børnene til ikke at give op, til at prøve igen og øve sig før de får hjælp. Vi har fokus på vores tilgang og formuleringer til børnene: "jeg vil gerne have, at du lige selv prøver først" "vis mig lige hvordan du har gjort indtil nu", "skal vi hjælpe hinanden", "jeg tror godt du kan" osv.
-

---

## Natur, udeliv og science



”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.”

**Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45**

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

### Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Natur, udeliv og science
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

- Vi er opmærksomme på at lave aktiviteter, hvor der er fokus på børns dannelse og læring om natur og naturfænomener fx faste planlagte naturuger, naturskolen, bondegårdsbesøg.

- Vi gør brug af nærmiljøet for at udvikle barnets nysgerrighed og lyst til at udforske naturen. Fx vælger vi ofte samme område i skoven, for at skabe genkendelighed og tryghed for børnene, så de netop får mod på at udforske naturen.

- Vi skaber pædagogiske læringsmiljøer, der understøtter at alle børn får konkrete erfaringer med naturen. Fx gør vi brug af internettet og plakater, for sammen med børnene at få ny viden omkring kriblekrabledyr.

- Vi har fokus på børnenes nysgerrighed og lyst til at udforske naturen. Fx tilbyder vi og gør brug af redskaber som terrarie, forstørrelsesglas osv., for at vi bedre kan snakke om hoved, hale, led vinger osv. Derudover har vi etableret et jord/grave område i vores uderum, hvor børnene har mulighed for at udforske kryb og kravl. Vi er bevidste om at lære børnene, at dyr er levende væsener, der skal mødes med respekt.

- Vi har fokus på, at børnene oplever menneskets forbundethed med naturen. Fx finder vi råvarer i naturen og tilbereder dem i køkkenet. Børnene får forståelse for sig selv og naturen, og hvad man kan skabe af naturen. Fx jordskoksuppe, brændenælde pandekager over bål og lign. Derudover laver vi forsøg, hvor vi får spirer til at gro, og arbejder med fra” jord til bord”.

- Vi har fokus på bæredygtighed. Fx gør vi brug af genbrugsmaterialer til aktiviteter, har affaldsindsamling og i det hele taget er vi bevidste om vores indkøb af materialer og legetøj. Vi er bevidste om, at lære børnene, at tage ansvar og passe på vores legesager, cykler osv.
  - Vi har traditioner der bidrager til læring indenfor natur. Fx afholder vi "blomstens dag", hvor hvert barn selv medbringer en blomst/plante, der bliver plantet i krukke på legepladsen. Børnene får et medansvar. Vi lærer børnene hvordan vi passer og plejer planterne, samt følger med i, hvordan de gror.
  - Vi arbejder med at vække en begyndende matematisk opmærksomhed hos børnenet. Fx skal de tælle og anvende antal i forbindelse med samlingssituationer og dækning af rullebord. Eller ved at se på ligheder og forskelle, farver/former/mønstre, fx når der lægges puslespil eller laves perleplader.
  - Vi er bevidste om at science kræver nærvær fra nysgerrige og udforskende voksne, som stiller spørgsmål, som får børnene til at fastholde opmærksomheden og observere. Fx hvordan smager/føles/lugter det? Spørgsmål der fremmer opdagelsen af forskelle/ligheder, er vi alle ens? Hvad er forskelligt? Spørgsmål som fremmer udforskning, hvad sker der med isen, når den kommer ud af fryseren? Spørgsmål som formulerer et problem, hvordan får vi bygget tårnet, så det ikke vælter?
  - Vi har fokus på at bruge uderummet som et aktivt læringsrum. Fx oplever vi, at det giver børnene mulighed for både ro og fordybelse og vilde lege. I uderummet har vi særlig opmærksomhed på vandlege, hvor børnene har mulighed for adgang til vand. Herunder også bygning af en hjemmelavet vandrutchebane på vores vold om sommeren.
  - Vi har fokus på at brugen af digitale redskaber, ikke er et mål i sig selv. Det vigtigste i relationen mellem barnet og den voksne er nærværet og personalets indsigt i at bidrage til at åbne og udvide barnets perspektiv. Der, hvor det giver mening, kan brugen af digitale redskaber understøtte det pædagogiske arbejde. Fx har vi købt robot mus, mini robotter, iPads, byggevejledninger til Lego på iPads, "Slap-puk", forundringstavler med tilhørende apps osv.
-



---

## Kultur, æstetik og fællesskab



”Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.”

**Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47**

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

### Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kultur, æstetik og fællesskab
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

- Vi har lavet tiltag for at give børnene et fysisk tilhørsforhold til Kongehøjens Børnehave, for at få dem til at føle sig som en del af fællesskabet. Fx får alle børn ved start i institutionen en T-shirt med børnehavens logo.

- Vi vægter husets traditioner højt for at skabe fællesskabsfølelse på tværs i hele huset. Fx afholder vi årligt idrætsdag på Stadion, MGP fest, udsparkningsfest og overnatning i børnehaven. Derudover prioriterer vi også traditioner, der involverer forældrene som fx Fjollemarked, fastelavn, arbejdsdag, motionsløb og bedsteforældredag.

- Vi vægter fællesskabet og samværet og øver os i at være sammen i både store og små grupper. Fx samles vi dagligt i store fællesskaber ved samling og små fællesskaber ved måltider.

- Vi har fokus på at tilbyde kulturelle oplevelser til alle børn, så de både oplever at være tilskuer og aktivt deltagende fx musik og teaterforestillinger, julehjerterbyen, og andre kulturelle tilbud i nærmiljøet.

- Vi vægter stuerens indretning, så der er plads til at børnene kan udfolde sig kreativt. Fx udsmykker vi rummene med børnenes egne kreationer, som vi tillægger stor værdi og respekt og vi er opmærksomme på den æstetiske indretning.

- Vi er bevidste om at skabe læringsrum, hvor vi voksne er igangsættere af æstetiske og kreative processer, hvor vi tilbyder et varieret og differentieret udbud af aktiviteter fx tegning og maling, musik og sang, læsning, bordteater osv.

- Vi er i uderummet opmærksomme på at gøre børnene nysgerrige i deres leg og tilbyde aktiviteter fx leg med vand, mudder, rør, bål osv.
  - Vi har fokus på, at børnene arbejder med forskellige materialer. Fx tilbyder vi materialer som træ, maling og modellervoks mm. og samtidig vægter vi at materialer som sakse, farver, lim og tape er let tilgængelige for børnene.
  - Vi vægter at have fælles normer i huset. Fx siger vi alle sammen godmorgen og farvel til hinanden, vi bruger måltider som samlingspunkt, hvor måltidsdannelse er i fokus, vi spiser i små grupper så der er tid til nærvær og dialog. Derudover lærer vi barnet at føle ansvar, fx via fælles oprydning.
  - Vi arbejder med kultur igennem forskellige medier. Fx læser vi klassiske børnebøger og ser derefter den tilhørende film.
  - Vi ser mangfoldigheden med forskellige kulturer som en ressource.
  - Vi har fokus på, at børn kommer fra forskellige kulturer, hvilket giver anledning til gode dialoger.
-

---

# Evalueringsskulturr



---

”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringsskulturr i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.”

***Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51***

Det er ikke et lovkrav at beskrive dagtilbuddets dokumentations- og evalueringsskulturr i den pædagogiske læreplan, men det kan være en fordel i udarbejdelsen af læreplanen at forholde sig til den løbende opfølgning og evaluering af indholdet i læreplanen.

## Hvordan skaber vi en evalueringsskulturr, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

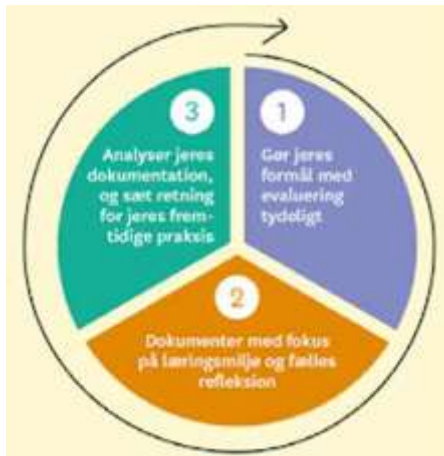
### Det vil sige, hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

Her kan I kort beskrive jeres arbejde med at etablere en evalueringsskulturr som en del af det daglige pædagogiske arbejde. I kan fx beskrive, hvordan I arbejder systematisk med evaluering, om I arbejder med særlige metoder, om I arbejder eksperimenterende eller undersøgende med et særligt fokus, samt hvordan, hvor ofte og i hvilke fora I drøfter og reflekterer over jeres pædagogiske praksis mv.

I Kongehøjens Børnehave har vi bl.a. sammen med ”Praksiskonsulenterne” (Socialstyrelsen), kommunens ressourcekorps og gennem kurset ”Faglige fyrtårne” arbejdet med at skabe en systematisk evalueringsskulturr. Da tiden er en ressource og der ikke er uanede mængder, er vi meget bevidste om at den daglige refleksion og evaluering af små ”her og nu” situationer, har rigtig stor betydning for vores pædagogiske praksis. Det er de daglige refleksioner, der er med til at opretholde en faglig udvikling hos personalet som derigennem har særlig fokus på læringsmiljøet og børnenes udvikling, læring, trivsel og dannelse.

Vi har i de forløbne 2 år eksperimenteret med forskellige evalueringsskulturrmodeller. På stue- og teammøder evaluerer vi primært ud fra ”Tegn på læring” - af og til i en kombination med ”VækstModellen”

## Tegn på læring



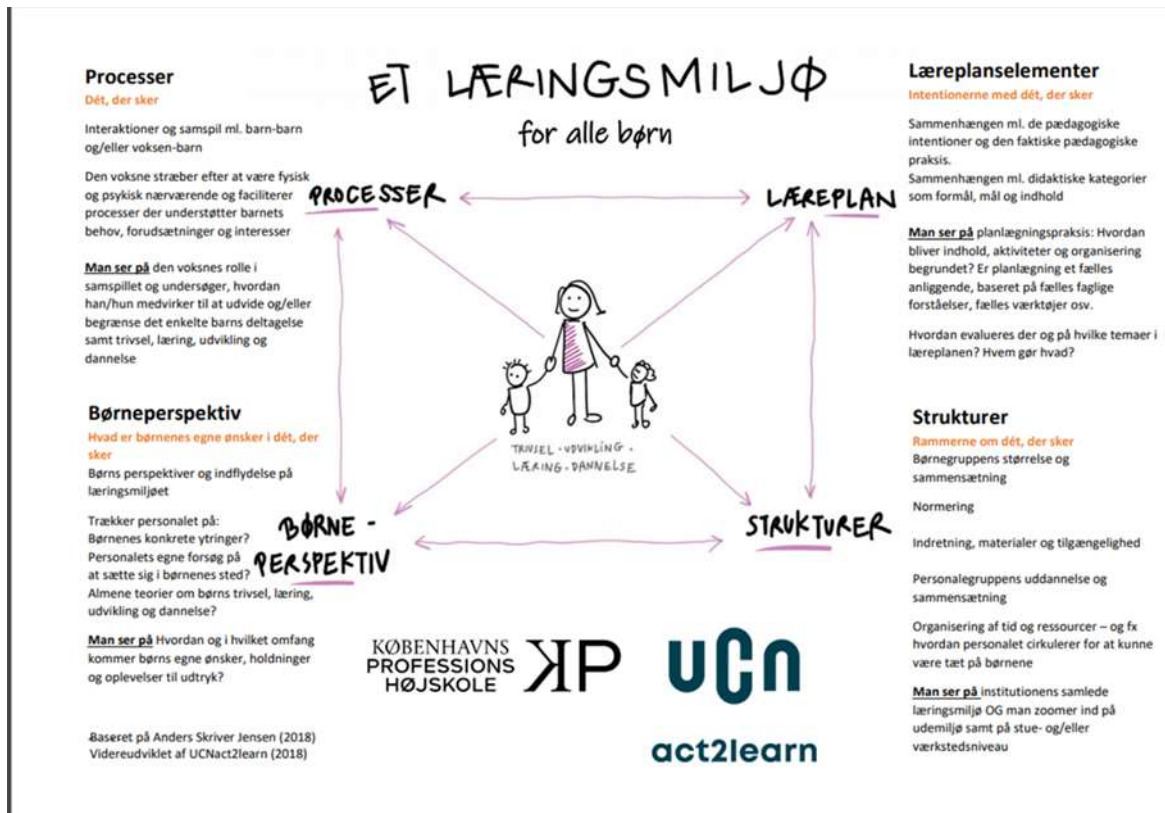
## Vækstmodel



Tegn på læring hjælper til at foretage systematiske evalueringer af den pædagogiske praksis.

VækstModellen er en strukturel ramme om samtaler, der gør det muligt at bevæge sig fra desillusion til Begejstring, fra negativitet og problemfokusering via udfordringer til konstruktive handlinger og løsninger.

På personalemøderne evaluerer vi på situationer, der gælder for hele huset. Her bruger vi Tegn på læring, Vækstmodellen men også Anders Skriver Jensens systematiske analyse og evalueringsmodel med fokus på strukturer, processer, børneperspektiv og læreplanellementer. Hvad er vi optaget af lige nu? Hvad skal vi have særlig fokus på. Der udarbejdes en situationsbeskrivelse som vi ud fra nedenstående model analyserer, ”prøvehandler” og evaluerer på.



## Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

Her kan I fx kort beskrive, hvordan evaluering af læreplanen kan ses i forhold til jeres evalueringskultur i hverdagen.

De daglige refleksioner og systematiske evalueringer ligger til grund for den overordnede evaluering af arbejdet med den pædagogiske læreplan. De systematiske evalueringer ligger som skriftlig dokumentation og benyttes bl.a. til vidensdeling i hele huset og interessen for og nysgerrigheden på hinandens praksis.

De systematiske evalueringer ligger til grund for, at der løbende vil blive foretaget ændringer/justeringer i den daglige praksis. Ændringer/justeringer tager altid udgangspunkt i den aktuelle børnegruppe.

Der henvises i øvrigt til *Evaluering af arbejdet med den pædagogiske læreplan*, som kan hentes på børnehavens hjemmeside: [www.kongehojensbornehave.dk](http://www.kongehojensbornehave.dk)

---